

С Т А Н О В И Щ Е

За защита на дисертационен труд „**РАЗГЕЖДАНЕ НА ТЪРГОВСКИ СПОРОВЕ В СЪДЕБНИЯ И АРБИТРАЖНИЯ ПРОЦЕС В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в областта на висшето образование, 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.6. Право, Докторска програма: Граждански процес от **Атанас Константинов Блидов** – докторант на самостоятелна подготовка към Юридическия факултет на Пловдивския Университет „Паисий Хилендарски“

От

Доц. Д-р Венцислава Желязкова – преподавател по Международно частно право в Нов Български Университет, Великотърновски Университет „Св.Св.Кирил и Методий“ и Русенски Университет „Ангел Кънчев“

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Темата на представения дисертационен труд безспорно е актуална. В същото време тя е доста обширна, тъй като дисертантът си е поставил за цел разглеждането на два различни правораздавателни способа за решаване на търговски спорове. Тези способи, макар да имат една и съща цел – поставяне край на възникналия между страните спор чрез постановяване на окончателен правораздавателен акт с определени субективни и обективни предели на действие и правни последици, разкриват съществени различия от процесуална гледна точка. Съпоставката между двата правораздавателни способа несъмнено е полезна, като предполага анализиране на някои както същностни различия, съответно предимствата и недостатъците на всеки един от правораздавателните способности.

Дисертационният труд е структуриран в три глави със съответните параграфи.

Първата глава съдържа исторически и сравнителноправен анализ на правораздавателните способности за решаване на търговски спорове. Паралелно се разглежда развитието на съдебното и на арбитражното производство по търговски спорове в България. Направеният исторически преглед относно уредбата на държавното правораздаване по търговски спорове удачно се използва от автора по-нататък в дисертационния труд при анализа на действащата у нас уредба. Що се отнася до уредбата за решаване на стопански спорове от държавния арбитраж, която съществуваше в България до отмяната на Закона за държавния арбитраж през 1991 г., считам, че това е държавно правосъдие за разрешаване на стопански спорове и в тази връзка се срещат някои неточности при анализа на уредбата /стр. 34, стр. 38/. Някои от изводите се нуждаят от по-задълбочено изследване, за да не бъдат прекалено пресилени – напр. заключението на стр.

41 за това, че пред държавния арбитраж не са се разглеждали търговски спорове – вярно е, че субектите са имали особен статут /не са били частноправни/, но по същността си стопанските спорове са разкривали характеристиките на един търговски спор. Впрочем в редица национални законодателства и днес разглеждането на търговски спорове е предоставено на арбитражни съдилища, които са част от съдебната система на държавата.

Сравнителноправният анализ е доста обширен и подробен, което е от полза както с оглед предложенията *de lege ferenda*, така и от практическа гледна точка. С цел по-голяма прецизност и като се има предвид научно-приложният характер на представения дисертационен труд, би следвало при посочването на решенията на различни законодателни системи да бъдат уточнени съответните законодателни текстове като се избягват най-общи описания на правните системи на съответната държава /стр. 69-74/. Сравнителноправният преглед на уредбата на арбитража разкрива съществени сходства поради обстоятелството, че повечето национални законодателства са възприели Закономодел на УНСИТРАЛ. Интерес представляват и някои нови решения – например промените в Закона за международния арбитраж на Русия, който съществено разшири компетентността и което би било от интерес за българските търговци /в тази връзка анализът на стр. 75 не отразява настоящото развитие на уредбата/.

Във втората глава са разгледани отделните етапи на производството по търговски спорове. С оглед темата на дисертационния труд, удачно авторът анализира различията между „търговски спор“, „търговско дело“ и възможността за разглеждане на търговски дела както по общия ред, така по реда на особеното исково производство по чл. 365 и сл. ГПК. Подробно и обстойно авторът коментира предметния обхват на производството по търговски спорове /гл. Тридесет и втора от ГПК/, като направеният анализ на нормативната уредба е критичен и до голяма степен аргументиран. Прави се извод за това, че в „приложното поле на специалното производство са включени всякакви иски от различните сфери на търговското право“, което създава затруднения. До известна степен отговор /правилен или не/ на тези въпроси е даден в мотивите на редица определения на ВКС с оглед разпоредбата на чл. 280, ал. 2, които заслужава да бъдат обсъдени. В тази връзка, за да има трудът още по-голяма практическата полза, при бъдещото му усъвършенстване могат да бъдат обсъдени и различни конкретни хипотези. Удачно е предложението *de lege ferenda* за прецизиране от законодателя на уредбата относно родовата подсъдност по търговски спорове, за да няма разнопосочна съдебна практика при тълкуването на разпоредбите.

При разглеждане на отделните етапи от производството по търговски спорове са направени редица приемливи предложения - относно срока за отговор на исковата молба /стр. 127/, относно подсъдността при предявяване на насрещен и обратен иск /стр. 133-137/. Все пак следва да се има предвид, че не е редно законодателят при особеното производство изрично да урежда отново редица въпроси, които са свързани със същностни институти на гражданското правораздаване и са намерили отражение в други части на ГПК

– напр. представяне на пълномощно към отговора на исковата молба, когато последният е подписан от пълномощник при наличие на разпоредбата на чл. 377 ГПК. Авторът приема, че двойната размяна на книжа в хода на особеното производство по търговски спорове до голяма степен затормозява процеса и не води до реализиране на крайната цел – бързина и ефективност /стр. 169/.

Третата глава е посветена на разглеждане на търговски спорове от арбитраж. Дали материята на арбитража като правораздавателен способ за решаване на търговски спорове ще бъде включена в процесуалния кодекс на дадена държава или ще бъде уредена в самостоятелен закон е въпрос на законодателна техника, прилагана от съответната държава. В законодателствата на голяма част от държавите са възприети решенията на Закона -модел на УНСИТРАЛ /последно изменение от 2006 г./, поради което уредбата е хармонизирана. Авторът се е опитал да разгледа основни въпроси, свързани с арбитражния процес, които да дадат най-обща представа за този правораздавателен способ за решаване на търговски спорове. Може би този подход и стремежът да се покрие широк кръг въпроси, са попречили на автора да направи по-зъдълбочени и правилни изводи: не би могла да се приеме констатацията, че в България не може да се провежда арбитраж, подчинен на чужди процесуални правила /чл. 24 от ЗМТА/, както и да бъде приложимо чуждо право /чл. 38 от ЗМТА/, които текстове са посочени в изложението, но някак си противоречат на направените изводи. Не бих могла да се съглася с извода, че недостатък на арбитражното производство е съдействието на държавния съд /стр. 206/. Основателно е отредено съответно място на арбитражното споразумение, от което арбитражът черпи своята правораздавателна компетентност. Всички правилници на арбитражните институции предвиждат заедно с исковата молба да бъде представено и арбитражното споразумение /не „обикновено“ – стр. 226/. Би било добре при разглеждане на основните моменти на арбитражното производство да се разграничат по-отчетливо понятията „място на арбитража“ и „място на арбитражните заседания“ – въпрос, който има съществено значение във връзка с действието на арбитражното решение. Параграф 6.10.3 се нуждае от основна преработка, тъй като съдържа някои неверни констатации.

Така представеният дисертационен труд има определена стойност, която се основава на критичния анализ на особеното производство по търговски спорове. Дава се подробна и ясна картина за теоретическите и практически затруднения при прилагането на разпоредбите. Интересни са направените предложения *de lege ferenda* за преосмисляне на степента на използване на двойната размяна на книжа, както и на прецизиране на обхвата на търговските спорове, които подлежат на разглеждане по особен ред.

Цитирана е значителен по обем използвана литература, като в хода на изследването авторът се е позовавал на конкретни становища на съответните автори.

Във връзка с по-нататъшната работа на дисертанта, включително и възможността за публикуване на дисертационния труд, бих направила следните препоръки:

-Трудът би могъл да се изчисти от някои повторения, както и от прекомерното цитиране на определенията на основни понятия, тъй като се предполага, че е предназначен за специализиран кръг читатели-професионалисти;

-Би могло авторът да помисли и да даде своето становище за отговор на някои от поставените въпроси, както и да задълбочи анализа на проблемите, което само ще допринесе за постигане на по-голяма стойност на работата;

-необходимо е съдебната практика да бъде осъвременена – прави впечатление, че болшинството от цитираната практика е за периода 2008-2012 г. /с изключение на арбитражното производство, при което има цитирана и по нова съдебна практика във връзка с отмяната по чл. 47 ЗМТА/;

Така отправените критични бележки в никакъв случай не засягат положителната ми оценка за представения дисертационен труд, а по-скоро имат значение за по-нататъшното развитие на научните търсения на автора

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Трудът съдържа научни приноси с полезност в процеса на усъвършенстване на практиката и законодателната уредба. Дисертантът притежава не само необходимите теоретични знания в областта на гражданскопроцесуалното право, но така също и способността за самостоятелни научни изследвания.

Гореизложеното ми дава основание да дам положителна оценка на качествата на представения за обсъждане труд на докторанта и да предложа на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. „Право /Граждански процес/ на Атанас Константинов Блидов – докторант на самостоятелна подготовка към Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

ИЗГОТВИЛ СТАНОВИЩЕТО:

Доц. Д-р Венцислава Желязкова

22.05.2018 г.